

Варшава, 16.12.2015

РОКОВИНИ РОЗСТРІЛУ: «СПИСОК ЖАНАОЗЕНУ» МАЄ ПОКЛАСТИ КРАЙ БЕЗКАРНОСТІ ВИННИХ У ТОРТУРАХ ТА РЕПРЕСІЯХ

Чотири роки тому, **16.12.2011**, у казахстанському місті Жанаозен поліція стріляла бойовими патронами в спину неозброєним нафтовикам, які протягом 7 місяців вимагали підвищення заробітної плати та покращення умов праці. **17.12.2011** у селищі Шетпе поліція відкрила вогонь по демонстрантах, які вимагали припинити розстріл в Жанаозені. За офіційними даними, було вбито не менше 17 людей, а за неофіційними – близько 70 людей.

За «організацію та участь у масових заворушеннях» 13 нафтовиків отримали тюремні строки від 3 до 7 років, ще 16 осіб були засуджені умовно. Четверо мешканців Шетпе отримали від 4 до 7 років в'язниці. Співробітники Фундації «Відкритий Діалог» були серед міжнародних спостерігачів, присутніх на судах. **22 нафтовики** заявили суду про тортури: їх били, душили, затискали вуха степлером, підвішували за волосся, погрожували зґвалтуванням та розправою над родичами. Постраждалі вказували на конкретних поліцейських, які їх катували, однак прокуратура «не знайшла підтвердження» цим фактам. **Казахстанські суди засудили нафтовиків на базі інформації, отриманої під тортурами**¹.

Наприкінці 2014 року було звільнено одну із лідерів страйку **Розу Тулетаєву**, а у 2015 році з в'язниці випустили решту нафтовиків. Це стало можливим завдяки наполегливим зусиллям ЄС, ООН, ОБСЄ, правозахисних організацій та представників казахстанської опозиції, які перебувають у політичній еміграції. Однією з умов **умовно-дострокового звільнення нафтовиків** стало «каяття у скоєному», тому вони живуть у страху та уникають спілкування з журналістами. Зараз нафтовики бояться звільнення з роботи, якщо будуть брати участь у заходах до дня жанаозенської трагедії².

Казахстан ігнорує вимоги ЄС та ООН про звільнення останнього в'язня у «жанаозенській справі» – опозиційного політика **Володимира Козлова**. Він відбуває 7,5-річний строк за «збудження соціальної ворожнечі», «заклики до повалення конституційного ладу» та «створення злочинної організації»³. 08.12.2015 Козлову відмовили в достроковому звільненні. Згідно з офіційною позицією Казахстану, Козлов «провокував мітингувальників до силового протистояння органам влади» «за вказівкою» опозиційного політика **Мухтара Аблязова**. Оскільки Аблязов підтримував страйкарів, Казахстан інкримінував йому «збудження соціальної ворожнечі» та «здійснення злочину проти миру та безпеки людства». За такими ж звинуваченнями переслідують і політичного біженця **Муратбека Кетебаєва**, який активно висвітлював жанаозенські події. Понад 10 країн ЄС надали соратникам Аблязова притулок, проте Казахстан продовжує добиватися їхньої екстрадиції, в тому числі використовуючи правоохоронні органи Росії та України.

¹ <http://en.odfoundation.eu/a/1156,the-decision-of-the-supreme-court-on-the-zhanaozen-case-the-right-to-a-fair-trial-in-kazakhstan-is-not-respected>

² <http://socialismkz.info/?p=15189>

³ <http://en.odfoundation.eu/a/1297,court-proceedings-in-the-case-of-vladimir-kozlov>

Казахстан послідовно заявляє, що «було здійснено об'єктивну оцінку та розслідування ситуації в Жанаозені»⁴. Тільки завдяки наполегливості ЄС та ООН, які вимагають незалежного розслідування, **Казахстану не вдається замовчувати про жанаозенську трагедію.**

5 співробітників поліції, які брали участь у розгоні страйку, були **засуджені за «перевищення посадових повноважень», а не за вбивство.** Апеляційний суд відмінив конфіскацію майна цих поліцейських, і вони вийшли достроково з в'язниці значно раніше за нафтовиків. Не з'ясовано, **хто віддав наказ** відкрити вогонь на ураження. Як заявив у червні 2015 року Спецдоповідач ООН Майна Кіаї, «жодному із високопосадовців, які керували діями поліції, не було висунуто звинувачень». Поліцейські, які придушували страйк, продовжують працювати в правоохоронних органах⁵.

Ніхто не був покараний за жорстокі тортури над жанаозенцями. Прокуратура відмовилася порушувати кримінальну справу за фактом тортур. Генеральний прокурор Асхат Даулбаєв залишається на своїй посаді та користується цілковитою довірою президента.

Тому Фондація «Відкритий Діалог» закликає міжнародну спільноту сприяти створенню та прийняттю «**списку Жанаозену**» (за аналогією зі «списком Магнітського»), що буде важливим кроком для відновлення справедливості та демонстрації поваги до жертв трагедії. **Персональні санкції** мають бути введені проти чиновників, прокурорів, суддів, поліцейських, політиків, відповідальних за розстріл жанаозенського страйку, тортури і незаконне засудження нафтовиків, а також за репресії активістів, журналістів і опозиціонерів, які підтримали нафтовиків. До цього списку можуть увійти і європейські політики, які за гроші автократа Назарбаєва намагалися «відбілити» імідж казахстанської влади після жанаозенського розстрілу⁶.

Враховуючи, що Казахстан знищує докази злочинів і намагається змусити жертв замовкнути, можливим джерелом для складання «списку Жанаозену» може стати **опублікований масив листування вищих посадових осіб Казахстану «KazakhLeaks»** (kazaword.wordpress.com), який розкриває інформацію про рішення щодо придушення жанаозенського страйку, а також підтверджує масштаб застосування корупційних інструментів для переслідування опозиції та громадянського суспільства.

Крім того, ми пропонуємо усім охочим на умовах анонімності надати факти та документи, що підтверджують винуватість тих чи інших осіб у силовому придушенні страйку, а також у тортурах і репресіях проти жертв «жанаозенської справи».

Ми закликаємо ЄС як одного із головних інвесторів Казахстану підтримати створення та прийняття «списку Жанаозену». Держави ЄС повинні зайняти принципову позицію: умовою підписання розширеного договору про співробітництво з Казахстаном повинно бути беззастережне виконання Казахстаном рекомендацій ЄС щодо звільнення політичних в'язнів, забезпечення об'єктивного міжнародного розслідування жанаозенської трагедії, а також захисту свободи слова та зібрань.

Нурсултан Назарбаєв, президент Казахстану, 23.10.2012: «Було проведено повністю відкрите, суспільне, прозоре слідство. Усі засоби масової інформації, усі, хто хотіли взяти участь, були на справедливому суді. Усі винні були засуджені не за які-небудь інші дії, а за конкретні злочини. Були засуджені і представники правоохоронних органів, які перевищили свої повноваження та відкрили вогонь на ураження. Ті, хто розпалював конфлікт, також отримали своє покарання»⁷.

Європейський парламент, резолюція від 13.03.2014: «вказує на те, що ситуація з правами людини ... ще більше погіршилась після жорстоких поліцейських репресій проти мирних демонстрантів та нафтовиків, їх сімей та

⁴ <http://en.odfoundation.eu/a/7073.kazakhstan-rejects-statements-of-the-un-eu-and-osce-on-violations-of-human-rights>

⁵ <http://rus.azattyq.org/content/zhanaozen-police/27406142.html>

⁶ <http://www.respublika-kaz.info/news/politics/41040/>

⁷ <http://rus.azattyq.org/content/nazarbayev-talks-about-zhanaozen-in-austria/24747810.html>

прихильників у Жанаозені 16.12.2011 ... закликає Раду ООН з прав людини невідкладно виконати заклики Верховного комісара з прав людини Наві Піллей провести незалежне міжнародне розслідування за фактом вбивства нафтовиків у Казахстані; закликає Казахстан, як члена Ради ООН з прав людини, гарантувати права людини, скасувати статтю 164 Кримінального кодексу РК «Збудження соціальної ворожнечі», припинити репресії, та прибрати адміністративні бар'єри на шляху незалежних ЗМІ, звільнити політичних в'язнів...»⁸.

Для отримання більш детальної інформації, будь ласка, звертайтеся:

Ігор Савченко – igor.savchenko@odfoundation.eu

Людмила Козловська – lyudmylakozylovska@odfoundation.eu

Фундація «Відкритий Діалог»

⁸ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2014-0252&format=XML&language=EN>